

Založenie a vývoj Baťovej továrne vo Svite (1934 – 1945)

PhDr. Božena Malovcová

Zakladateľom dnešného Svitú bol Ján Antonín Baťa, ktorému sa podarilo uskutočniť veľkolepú myšlienku na vybudovanie nového závodu a mesta pod Tatrami. Predchádzalo tomu veľa rokovaní o získanie pozemkov, pretože Svit predstavuje mesto, ktoré vyrástlo „na zelenej lúke“. Názov mesta je odvodený od pomenovania podniku – Slovenská Viskózová Továreň.

Hneď po získaní pozemkov od obce Veľká v roku 1934 sa začala výstavba Pokusnej stanice, kde sa vyrobilo prvé umelohodvábne vlákno. Priemyselné a obytné objekty postupne vyrástli na močaristej "Štokave", ktorá sa v historicky veľmi krátkom čase zmenila na nepoznanie. V roku 1936 tu začala aj výroba celofánu s názvom „Priesvit“, v roku 1937 výroba umelých vlákien na báze vlny – „Slovlna“ a „Svitna“. Súčasne sa začala rozvíjať aj textilná výroba, ktorá využívala novovzniknuté vlákna. Firma Baťa sa starala aj o dobré pracovné podmienky zamestnancov – pravidelné zvyšovanie platu, ubytovanie pre slobodných v slobodárňach a pre ženatých v rodinných domkoch, možnosť vzdelávania, kultúrneho a športového vyžitia. Veľmi významnú úlohu pri vychovávaní odborného dorastu zohrala Baťova škola práce, ktorej formát nebol dodnes prekonaný.

Architektúra Svitú bola založená na maximálnej hospodárnosti, funkčnosti a rýchlosti výstavby, no to jej vôbec neuberalo na architektonických kvalitách. V období rokov 1934 až 1947 boli vybudované desiatky stavieb v továrni i v meste. Základom obytnej zóny, tzv. „záhradnej kolónie“ boli typizované rodinné domy, resp. dvojdomy. Významnou stavbou v meste bol Spoločenský dom, ktorý sa čoskoro stal spoločensko-kultúrnym, ale aj obchodným centrom mesta.